

ETAPOVÁ HRA STARŠÍ KATEGORIE

INDIÁNSKÁ STEZKA

Zámeček Roželov pod Třemšínem
09. - 22.8.2008

Obsah:

1. Plná verze
2. Zkrácená verze (pouze hry) AŽ ÚPLNĚ NA KONCI!!!!

Indiánské hry a soutěživost

Hry jako takové byly už před příchodem Evropanů nedílnou součástí výchovy dětí, které opakovaly chování dospělých, to co okoukali ve vesnici od rodičů, prarodičů, ale i od ostatních členů komunity. Učily se tak hlavně tomu, jak se mají chovat ke starším, k rodičům, k vrstevníkům, což je shodné s dnešní dobou.

Muži se předháněli v tom, kdo zatančí krásnější tanec, když se válčilo, brali to Indiáni jako sport. Nešlo o to vyvraždit sousední kmen, ale získat co nejvíce poct. Před příchodem bílých lidí vedli Indiáni války na doteky – ten bojovník, který se nejvícekrát dotkl svým válečným kyjem protivníka ať živého, či mrtvého, byl nejvíce ctěn. Bojovalo se do prvních padlých a poté se obě strany stáhly. Padlí byli pohřbeni jako hrdinové a ještě dlouho se o nich vyprávělo za dlouhých zimních večerů. Bojovníci, kteří započítali nejvíce úderů, nebo se v boji nejvíce vyznamenali obdrželi pocty, obvykle v podobě orlích per, která pak zdobila válečné čelenky. Toto udělování poct bylo důvodem k oslavě a tradičnímu „rozdávání“ - obdarování chudých a starých příslušníků kmene jídlem a hodnotnými dary. Krvavé a vyvražďovací boje začaly až s příchodem bílých lidí.

Ale nejen bojem živ byl Indián. Když zrovna nesháněl obživu pro sebe a svou rodinu, uměl se zabavit i jinak. Jedna z nejznámějších indiánských her je lacrosse. Hráli ho Indiáni od oblasti Velkých jezer až po Atlantik. V době před příchodem Evropanů býval až dosti násilnou a tvrdou hrou a mnohdy se při něm řešily rodinné, územní i jiné spory, sloužil ale i k udržení kondice, podpoře týmové spolupráce a k náboženským oslavám v období klidu. Lacrosse byl prosbou ke stvořiteli, ale také obřadem zasvěceným hromům, sedmi starším oslavencům, kteří se pohybují napříč oblohou ze západu na východ čistíce zemi větry a dešti. V některých irokézských společenstvích je lacrosse předepisovaný jako léčebný rituál. Pravidly byl zkrocen až na začátku 60. let minulého století po převzetí Evropany. Lacrosse hrají Indiáni dodnes a dokonce funguje oneidský lacrossový tým, který se účastní i vysokých turnajů v této hře.

Bohužel je pramenů o původních obyvatelích Ameriky a jejich sportovním vyžití velmi málo. Víme to, že Indiáni mezi sebou soupeřili i v klasických atletických disciplínách jako je např. běh, skok do dálky, lukostřelba a jiné. Víme také, že existovaly hry náročné na dovednost a soustředění, jako jsou Sněžní hadi (hra se hrála v oblastech kde padal v zimě sníh. Herním náčiním byla dřevěná hůlka (had) silná několik centimetrů a dlouhá až tři metry se silnější špičkou a ke konci se zužující. Hůlka byla vrhána do koryta vytvořeného ve sněhu tažením polena. Ten had, který se doplazil nejdále, byl oceněn jako nejlepší). Nutno ještě říci, že při hrách a závodech vládla vždy veselá a uvolněná nálada. Indiáni nepodváděli, i když uzavírali sázky na vítěze, vždy se vše spravedlivě rozdělilo, nad čímž se pozastavuje většina Evropanů, kteří o Indiánech píší.

Veselost, čili usměvavý Indián

Nic dnes tak nerozhněvá vzdělaného Indiána jako stále znova opakované nesmyslné tvrzení, že jeho rasa má zasmušilou, mlčenlivou národu. Každý, kdo někdy byl v Indiánské vesnici ví, jak veselé scény se tam obvykle odehrávají a jaká radostná nálada tam panuje. V každém shromáždění najdeme aspoň jednoho proslulého baviče, který má hlavní podíl na každé legraci a srší vtipem. Indiánské písničky, řeči, pohádky jsou vtipné a vyznačují se suchým humorem. Zpráva národopisného oddělení tato fakta potvrdila.

Eastman, Sioux, o tomto tématu říká:

„Nic mě neokáže tak rozčítit jako představa, že domorodí obyvatelé v této zemi nemají smysl pro humor a nedokážou být veselí. Tuhle stránku jejich povahy dobře znají všichni, kteří měli to štěstí, nebo tu smůlu, že žili mezi indiány a trávili dny i noci v jejich domovech. Nevěřím, že jsem slyšel ještě někde jinde než u Indiánského ohně tak srdečný smích. Někdy jsme se smáli v jednom kuse celý večer, až jsme vůbec nemohli. V některých večerech se stará o zábavu proslulý vtipálek nebo vypravěč a všichni posluchači se mohou potřásat smíchy. Humor Indiánů je založený právě tak na gestikulaci a hlasových modulacích jako na slovním obsahu – to znamená, že je nepřeložitelný.“ (Indian Byhood, str. 267)

Severoameričtí indiáni

Severoameričtí Indiáni - praobyvatelé Ameriky - přišli na Americký kontinent zhruba před 10000 až 35000 let přes Beringův most ze Sibíře. Roztátí sněhu pokrývajícího Kanadu jim umožnilo přejít z Aljašky až na území dnešních Spojených států. Tam se z primitivních lovců s pazourkovými zbraněmi (nálezy pazourků - např. Mexiko) stala vyspělejší zemědělství. Rozdílné přírodní podmínky zapříčinili rozdělení praobyvatelů do kmenů. V jednotlivých kmenech se začala vyvíjet řeč, takže nakonec se tito původem stejní obyvatelé museli domlouvat posunky (pozn.: ve 2. světové válce využila americká armáda potomky jednoho kmene (kterých bylo jen několik desítek; a všichni pracovali v armádě), resp. jeho řeči k přenosu tajných informací - této řeči nemohl totiž nikdo jiný rozumět).

Koncem 15. století žilo na území dnešní Kanady a USA okolo 1,3 milionu lidí - epidemie neštovic však zmenšila tento počet na pouhých 400 tisíc!

Příchod Evropanů znamenal pro Indiány ztrátu půdy, kulturní omezování a mnohdy vyhlazení. Indiáni byli oproti bělochům v bojích v nevýhodě - při bojích mezi sebou bojovali především o čest a počty a většinou v malých skupinkách, což jim nedalo žádnou šanci proti dobře vyzbrojeným hordám bělošských lovců. Také válka za nezávislost znamenala pro mnoho kmenů vyhlazení (např. Penobscotové, Malecité) a Zlatá horečka 1849 připravila o území mnoho kmenů. Ani tvorba spolků nedokázala plenivé vpády zastavit...

Irokézská liga

Irokézská liga byl spolek 5 kmenů (Mohavkové, Onondangové, Senekové, Oneidové, Kajugové), které mezi sebou přestaly válčit a uzavřeli mír (snaha o vytvoření ligy byla nejvíce iniciována Mohavkem Hiawathou, jehož snažení popsal anglický básník H. W. Longfellow). Každý kmen měl svá vlastní práva, celému spolku pak "velela" Velká Rada (do které zástupce volili ženy!). Jednalo se o efektivní válečný stroj, který ovládal severovýchod USA a dlouho dobu (do první poloviny 18. století) udržoval rovnováhu v koloniálních bojích - konec tohoto kmene byl však stejně tragický jako např. u Malecítů - úplné vyhlazení a rozebrání jejich půdy bílými nájezdníky. Irokézové pěstovali kukuřice, fazole a tykve (vše na stejném poli) a nazývali tyto plodiny Tři sestry (a věřili že mají zvláštní moc). Tyto rostliny bylo snadné obdělávat, a tak jim zbývalo více času na válčení a obřady.

Powhatanský spolek, Delawarská konfederace

Tyto spolky nebyly sice tak velké, jako Irokézská liga, ale přesto měli velký význam pro východní pobřeží Spojených států. Powhatanský spolek nevpustil Angličany na území dnešní Virginie a roku 1585 maloval John White příslušníky těchto kmenů - jeho obrázky se pak staly pro Evropu na 200 let stereotypem Indiána. Delawarská konfederace byla větší než Powhatanský spolek, ale byla zničena Irokézy.

Pět civilizovaných kmenů

Na území dnešní Floridy žilo 5 velkých kmenů (patřili k nejvyspělejším) - Čaktové, Čerokíové, Kříkové, Čikasové, Seminolové, které se (po příchodu Evropanů) rozhodly sepsat své zákony a přijmout křesťanství. Ani to však Evropanům nestačilo a vytlačili těchto "5 civilizovaných kmenů" až do Oklahomy - mnoho jich tuto namáhavou (pěší!) cestu nepřežilo.

Západně od Skalistých hor žili především lovci bizonů. Po příchodu Španělů se z těchto lovců stali nejlepší jezdci mezi domorodým obyvatelstvem (do jejich příchodu všechny kmeny chodili pěšky).

Dakotové (Siouxové)

V 17. století byl tento obrovský kmen vytlačen Čipeveji na západ od Velkých jezer do prérií, kde se z nich stali urputní válečníci. Jejich nejznámějším náčelníkem byl Sitting Bull - Sedící býk. Roku 1876 porazil 7. kavalerii generála Custer v bitvě u Little Big Hornu. Navzdory mnohým fámám o hrdinské smrti generála Custer, byl Custer neposlušný žák (ve vojenské škole), který se ke generálské hodnosti dostal omylem (vinou písaře, který špatně opsal jméno majora, který měl být skutečně povýšen - jelikož ale "pravý" generál byl zabit, velení hodnost Custerovi nechalo). Porážku u Little Big Hornu si zavínil sám, když podcenil sílu nepřítele a nepočkal na další 2 kavalerie, které na místo masakru dorazili o 2 dny později. Roku 1881 se Sedící býk vrátil i s kmenem z Kanady (kam uprchl po vyhrané bitvě u Little Big Hornu). Od roku 1883 vystupoval v cirkuse Buffalo Billa (William Cody - 1846 -> 1917) - v jeho "Wild West Show". 15. prosince 1890 byl zastřelen při Tanci duchů (při přestřelce vyprovokované vojáky) a 28. prosince byl kmen Dakotů (pod vedením náčelníka Big Foota) téměř zničen u Wounded Knee, kam prchal. Vojáci prý údajně křičeli "za Custerem" a stříleli na vše co se hýbalo a co připomínalo něco indiánského.

Před 100 lety se očekávalo, že Indiáni zcela vymizí (že vymřou, nebo že se zcela asimilují do americké společnosti) - nic z toho se však nestalo. Dnes jich žije v Severní Americe okolo 2,5 milionů - z toho polovina v rezervacích, kde ožívají staré tradice - mnoho z nich doufá v návrat k tradičním formám života (např. Apači stále udržují oslavy plnoletosti a tradičně léčí nemoci a zahánějí zlé duchy; Navahové (rezervace v Arizoně - plocha okolo 6 milionů hektarů) dodnes mluví navazštinou a žijí především z tkalcovství a stříbrotepectví. V 70. letech probíhal soud o náhradu zabraných území, kde např. Indiáni z kmene Lakto získali okolo 105 milionů dolarů a Indiáni ze státu Maine (severovýchod USA) získali 40 milionů dolarů. Roku 1988 schválil Kongres zákon o půdě ("že na své půdě si mohou dělat co chci"), což umožnilo Indiánům otevřít si Kasina ve 33 státech Unie. V roce 1991 vznikla dohoda Kanady s Eskymáky o autonomním území Nanuvut.

Indiáni (prérijní)

Původ názvu - rozsáhlé travnaté plochy (severoamerické stepi), pojmenovali Francouzi. Pronikli tam od severu a důkladně je prozkoumali.

Nazvali je louky Francouzky prairie (préri), odtud pochází naše slovo- prerie.

Indiáni V prériích, ohromných rozlohách mírně zvlněných travnatých rovin uprostřed Severní Ameriky, nežili indiáni odpradávná. Původně byly osídleny pouze okrajové části, například na východě, kde bylo možné v údolích řek pěstovat kukuřici, boby a tykve a toto polousedlé zemědělství doplňovat lovem. Na severu a na západě lovily v okrajových částech tlupy kočovných kmenů. Tak tomu bylo až do doby, kdy se objevili první Evropané, Španělé, kteří se po dobytí Mexika dostávali stále dál na sever, do Sonory a ještě dál. Po příchodu bělochů záhy získali indiáni koně, jimž říkali mustangové. Pomocí koní se začali odvažovat do nitra prérií, od jednoho zdroje vody k dalšímu. Kmeny se začaly živit výhradně lovem.

Prérijní indiáni jsou prakticky "nejmladším" indiánským národem, protože svůj typický způsob života, závislý na lovu bizonů, si osvojili až po získání koní, které do Ameriky přivezli Španělé. Když se Evropanovi řekne slovo indián, prakticky každý si představí prérijního lovce. To co pro nás charakterizuje indiány je typické právě pro indiány prérií, velké opeřené čelenky, třásnité oblečení, tomahavky, týpí a bizoni. Právě tyto národy mezi něž patří hlavně dakotské kmeny, Čejeni, Arapahové nebo Assiniboini, vedli nejslavnější války proti bílým a byly proto také nejvíc přemísťovány do vyprahlých, neúrodných jižních rezervací. Tyto kmeny byly buď zcela nebo částečně kočovné, přesunovali se za svým hlavním zdrojem obživy - bizony. Bizon byl pro prérijní indiány naprosto nepostradatelný zdroj jídla, ale i kůže na oděvy či týpí a dalších surovin pro výrobu nástrojů nebo zbraní. Bílí si toho byli velmi dobře vědomi, a tak se vybíjení bizonů stalo jedním z hlavních prostředků porážky indiánů. Indiáni mohli bledým tvářím odpustit všechno, vraždění, podvody a krádeže, ale nikdy jim nedokázali odpustit ničení svých posvátných bizoních stád. Války proto zaměstnávaly prerie po více než sto let.

Dnes jsou Siouxské kmeny (vlastním jménem Dakotové, na východě a Lakotové na západě prérií) a jejich příbuzní Čejeni "umístění" v rezervacích, ve kterých mají do značné míry samostatnost a vlastní správu. Vláda ale po dlouhou dobu podporovala finančně rezervace takže byly na vládních dotacích zcela závislé, to s sebou přineslo velké sociální problémy. V dnešní době jsou tyto problémy řešeny, ale stále je zde velkým problémem nezaměstnanost a špatná životní úroveň obyvatel rezervací. Lovecký způsob života se promítl také do náboženství prérijních indiánů. Obřady byly důležitou součástí života každého příslušníka kmene, ať už spojené s úspěchem v lovu, válce nebo důležité pro společenský život. Snad nejznámějším a také nejdůležitějším z těchto obřadů je Tanec slunce, který je typickým znakem všech indiánů žijících kočovným způsobem života lovců bizonů, liší se tím od lesních kmenů, které mají hlavní obřady spojené spíše s uctíváním duchů lesních zvířat. I v dnešní době jsou zachovávány některé staré rituály prérijního života. Tyto obřady mají sice určité společné prvky, ale další rozdíl je také v tom, že zatímco prérijní kmeny tančí většinou pod širým nebem, obřady u severních kmenů jsou praktikovány ve zvláštních chýších nebo budovách.

Šamani: byli jak léčitelé, tak kouzelníci. Očekávalo by se od nich, že se vyznají v operativních zákrocích i prostém léčitelství, ale měli znalosti velmi povrchní, založené jen na osobních zkušenostech. Nebyli vybaveni žádnými znalostmi z oboru moderní vědecké biochemie, ale velmi dobře se vyznali v účincích masáže, potní lázně, odvarů z kůry, slunečních paprsků, nadto měli obsáhlé znalosti o skrytých vlastnostech rostlin.

Bizoni: život prérijních indiánů závisel na bizonech, ti jim poskytovali maso, kůži na stany a oblečení, suroviny, potravu (mozek- vydatná strava pro děti, jazyk- vykonával funkci rejžáku,...) a další životní potřeby. Byli chováni ve velké úctě a indiáni jich nikdy nezabili víc než bylo potřeba.

Kmeny:

Na severu:

- Assiniboinové,
- Absarokové - Vraní Indiáni,
- Siouxové (Teton-Dakotové, či Lakotové)
- Tři kmeny Černonožců (Siksika, Kaina, Piegan),
- Steinové, Sarsíové a část Kríů

Ve středu prérií:

- Čejeni (šajeni)
- Arapahové

Na jihu:

- Kejowové
- Komanči

Na východě:

- Arikarové,
- Hidatsové,
- Kansové,
- Omahové,
- Poniové,
- Ponkové,
- východní Dakotové

Na západě:

- *západní Dakotové,*
- *Kiovové*

Další:

- *Atsinové,*
- *Mandanové,*
- *Iowové,*
- *Osagové,*

Počty příslušníků jednotlivých kmenů v roce 1970

Čejeni	6 872 příslušníků
Černonožci	9 921 příslušníků
Kejowové	4 337 příslušníků
Komanči	4 250 příslušníků
Dakotové	47 825 příslušníků
Kríové	17 004 příslušníků

Výchova dětí

Základní principy výchovy indiánských dětí od početí do dospělosti:

Těhotenství bylo chápáno jako něco nádherného, nikoliv jako nemoc. Indiánské ženy nechápaly porodní bolesti jako trest (dle Bible bude Eva po prvním hříchu za trest rodit děti v bolestech), tím pádem odpadal strach z porodu, který vnímá i nenarozené dítě. Porod byl brán jako něco naprosto běžného a zároveň jako příležitost k oslavě. Matky své dítě vychovávali již v těhotenství – myslely na to jaký to bude člověk, rozmlouvaly s ním, vyprávěli mu příběhy, setrývaly v tichu a pozorovaly mateřské procesy v přírodě.

Už od malička děti vyrůstali jako součást komunity, jejíž pravidla jim byla vštěpována od té doby, co začali vnímat svět kolem sebe. Učily se vztahu ke starším, dobročinnosti, která jim nikdy nebyla zakazována, úctě k přírodě i slušnému chování. Indiáni před dětmi nenadávali.

Rodiče i celá komunita se dětem věnovali po veškerý čas. Dítě nesmělo zůstat samotné. Pokud měla matka práci nastoupil na její místo otec, dědeček, babička, či kdokoli z komunity, kdo zrovna nebyl zaměstnán něčím důležitějším. Ve starším věku zůstávalo dítě ve skupině vrstevníků i starších dětí, kde napodobovali chování dospělých, které okoukali ve svém okolí.

Uhodit dítě bylo největším hříchem. Pro dítě bylo největším trestem to, že bylo přehlíženo nebo bylo vyjádřeno pohrdání nad jeho konáním. Pokud uznalo, že udělalo chybu, bylo s láskou přijato zpět a hýčkáno.

Děti byly vychovávány slovem (příběhy, mýty, pohádky, bajky...) a příkladem, kdy dítě samo pozorovalo okolí a napodobovalo to, co vidí, což je nejpřirozenější způsob výchovy. Dítě tak přejímá nastavené modely od rodičů a nejbližšího okolí.

Pokud dítě něco nevědělo a chtělo znát, vždy se našel někdo, kdo mu vše trpělivě vysvětlil, dokud to nepochopilo (většinou to byl někdo ze starších). Zvědavost dětí byla spíš podporována než potlačována.

Nebyla omezována fantazie a hravost dětí. Hračky Indiánů byly velmi jednoduché. Za každý sebemenší úspěch bylo dítě chváleno.

Každý člen komunity byl dětem vzorem a také se podle toho choval.

ETAPOVÁ HRA TOTEM

TOTEM POLES (ve volném překladu - RODOVÝ ZNAK NA KMENI) jsou odvěkou tradicí domorodců z oblastí Pacifiku - severovýchodních břehů Washingtonu v USA a British Columbia v Kanadě, zejména pak v jižní Aljašce. (viz připojená mapka) a představují lidovou, náboženskou víru jihozápadních indiánů. Totemy byly vyřezávány (vysekávány) do kmenu stromů (zejména cedr) primitivními nástroji (viz obrázek) a barveny barvou získanou z hlíny a různých kořenů tamní vegetace. Takto vznikaly v podstatě tři základní barvy a to rudá, modrá a žlutá. Kombinací těchto barev získávali barvy další. Totemy představují nejen historii celých rodů ale i jednotlivců. Tato historie umístěná na totemu se "čte" od spodu na horu. Různá symbolika, reliéfy a postavy vytesávané do kmene zůstávají v řadě případů obestřena pro naší současnost určitým tajemstvím. Jejich význam a jejich umístění na totemu stále zůstávají neodhaleným přístupem ducha a myšlení indiánů úzce spjatých s přírodou. Není bez zajímavosti, že všechny postavy vytesané na totemu převážně sedí a mimika jejich tváře vyjadřuje spíše zarputilost až tajemnost.

Z několika stovek fotografií získaných totemů lze usoudit, že co do úrovně zpracování lze totemy zařadit do tří skupin:

- Totemy pouze malované přímo na kmen nebo s minimální hloubkou tesaných obrysů postav.
- Totemy s hlubokým a plastickým vytesáním postav do kmene, ale pouze v přední polovině kmene. Postavy jakoby z kmene vystupovaly (tato skupina je zřejmě nejrozšířenější).
- Totemy s hlubokým a plastickým vytesáním postav po celém obvodu kmene t.j. včetně zádočných partií (viz foto indiánských osad).

Úkol:

Vybrat příhodný kmen v lese. Tento pomalovat a ozdobit (dle fantazie družstva).

ETAPOVÁ HRA VÁLEČNÉ BARVY INDIÁNŮ

Američtí Indiáni, kteří se pomalovávali válečnými barvami, tak jistě nečinili bezdůvodně. Každá barva měla specifické použití a cílem bylo vzbudit v nepříteli dojem bojovné zuřivosti a oslabit odolnost protivníků. Žlutá podporovala sílu a odvahu, modrá a zelená zajišťovaly ochranu a povzbuzení předků.

Úkol:

Získat co nejvíce barev z přírodních materiálů. Tyto barvy přenést na papírový vzorkovník, na kterém jsou barvy povinné i barvy nepovinné.

Hodnocení:

• Povinné barvy	2 body
• Nepovinné	1 bod
• Určení původu barvy (název rostliny, plodu, horniny apod.)	1 bod

ETAPOVÁ HRA INDIÁNSKÁ ZBRAŇ

Následkem zdánlivě nekonečné poptávky Evropanů po kožešinách, byla ohromná území Severní Ameriky vylovena. Některé národy, jako Irokézové - jeden z jejich bojovníků z 18.století je zde zobrazen - vedly války se slabšími kmeny za získání nových lovišť, nebo se stali prostředníky mezi dosud lovícími kmeny a dodávali kožešiny evropským obchodníkům.

Úkol:

1. Vyrobit luky, šípy a oštěpy.
2. Soutěž o nejdelší vzdálenost dostřeleného šípu a oštěpu.

Hodnocení:

Hodnotí se nejdále dostřelený šíp a nejdále hozený oštěp z každého družstva.

ETAPOVÁ HRA

TÝPÍ

Týpí je kuželový stan, který sloužil préríjním indiánům jako obydlí v létě i v zimě. Přednosti tohoto stanu pro táboření v přírodě jsou nesporné. Jednoduchá konstrukce a stavba, značný vnitřní prostor, teplo a sucho od hořícího ohně, příjemný chládek v parných dnech, neboť konstrukce stanu vytváří uvnitř přirozenou cirkulaci vzduchu.

Týpí a společenské zvyklosti, nepsané zákony spojené s obydlím

- Buď pohostinný.
- Vždy předpokládej, že tvůj host je unavený, prochladlý a hladový.
- Posad' svého hosta na čestné místo ve svém obydlí a pohosti ho rozumným způsobem.
- Nikdy nezůstávej sedět, když tvůj host stojí.
- Zůstaň raději hladový, než abys hosta pořádně nenakrmil.
- Jestliže tvůj host odmítne některé jídlo, neříkej nic; možná, že je vázán nějakým slibem.
- Chraň svého hosta, jako kdyby patřil k tvé rodině. Nakrm jeho koně a spráskej své psy pokud ubližují jeho psovi.
- Neobtěžuj hosta tím, že se ho budeš příliš mnoho vyptávat na něho samého; poví ti sám o sobě to, o čem si myslí, že bys měl vědět.
- V cizím obydlí zachovávej tamní zvyklosti, ne ty svoje.
- Nikdy neobtěžuj hosty svými starostmi.
- Na projevy zdvořilosti vždy patřičně odpověz; neotálej s tím.
- Když odcházíš, dej hostiteli nějaký dárek, malé dárky jsou projevem zdvořilosti a nikdy neurazí.
- Poděkuj za každý, i sebemenší dárek.
- Buď k hostiteli zdvořilý, i když to pro tebe znamená jisté přemáhání.
- Nikdy nechod' ke dvěma lidem, kteří spolu mluví.
- Nenechej mluvit mladé ve společnosti mnohem starších lidí, nejsou-li tázáni.
- Když starší vcházejí do obydlí, či někam jinam nebo vycházejí ven, vždy jim dej přednost.
- Nikdy nezůstávej sedět, když starší stojí.
- Nikdy nestáčeť hovor na jiné lidi.
- Mluv tiše, zejména v přítomnosti starších nebo před cizím člověkem.
- Nikdy nevstupuj mezi člověka a oheň.
- Nedotýkej se žhavých uhlíků ocelovým nožem ani jiným ostrým kovovým předmětem.
- Nezírej na cizího člověka; Když na tebe upřeně hledí, sklop oči; to platí především o ženách.
- Ženy udržují ve svém obydlí oheň, ale muži jim pomáhají s těžšími větvemi.
- Míjíš-li přítele nebo se s ním setkáš, pozdrav ho slovem nebo mu pokyň. Totéž platí také o cizím člověku na odlehlém místě
- Buď laskavý.
- Prokazuj všem lidem úctu, ale neponižuj se před nimi.
- Nechť je tvým heslem mlčení, dokud nemusíš z vážného důvodu promluvit.
- Poděkuj Velkému Duchu za každý pokrm.

Stejně jako v každém týpí, platila i v každé skupině či kmeni nepsaná pravidla, kterými se řídil každý bez výjimky. Převažovala v nich úcta ke starším a váženým členům komunity. Skupina lidí žijících v jednom táboře věděla o všech událostech, které se kdy staly. Ať už šlo o narození dítěte, jeho první krůčky nebo i zasnuby, vše bylo důvodem k oslavám, rozdáváním darů a veselému hodování. Pokud někdo z komunity podnikl něco nebezpečného, měl podporu a úctu všech. Pokud někdo neměl co jíst, měl právo na to, aby jej ostatní nakrmili. Indiáni neznali vlastnictví, proto neznali ani krádeže. Přijímali všechny členy svého společenství takové, jací byli (i u indiánů byli homosexuálové, pak se mohli oblékat do ženských šatů, pracovat se ženami a byla jim dokonce přisuzována kouzelná moc, byli rovnocennými členy komunity a každý je měl rád, hlavně proto, že byli vtipnými společníky).

Nikdo se nesměl cítit osamocený či nepotřebný a to od doby, kdy začal vnímat svět až do své smrti. Staří lidé byli ve velké úctě vítáni u každého ohně. Pro svou moudrost měli hlavní slovo při výchově dětí. Učili mladé lidi důležité dovednosti a rozhodovali o budoucnosti komunity i celého kmene

Úkol I.:

Sestavit konstrukci indiánského týpí minimálně o osmi hranách. Rozložit a znovu sestavit na jiném místě.

Hodnocení:

- velikost
- lehká manipulace a rychlost opětovného postavení v co možná nejvíce původním stavu.

Úkol II.:

Alternativa

Sestavení a zabalení stanu na čas.

ETAPOVÁ HRA PŘÍBĚH

Mýty severoamerických indiánů

Mýty severoamerických indiánských kmenů vyprávějí o bohu stvořiteli, který stvořil lidi i zvířata, nebo o předcích, kteří se vracejí do světa živých. Fungování celého světa lidí je určováno dobrými a zlými duchy. Uctívá se mnoho posvátných zvířat, ve všech přírodních fenoménech jsou spatřovány nadpřirozené síly. Hovoří se o obrovských netvorech, o lidožroutech, jsou zmiňováni duchové mrtvých, hadi duší a duchové hromu. I v tomto případě zrcadlí mýty symbolickým způsobem reálný svět a stupeň vyspělosti kultury.

Jednotlivé kmeny Severní Ameriky tvoří větší jazykové rodiny. Známý je jazyk Irokézů, Algonkinů, Siouxů, jazyková rodina Na-Dene, uto-aztécké jazyky a jazyková rodina Hoka. Nejvýznamnější sociální úlohu měl v těchto kulturách šaman, který navazoval ve snu nebo ve stavu extáze spojení s ochrannými bohy. Pomocí magických sil musel také léčit nemoci a zahánět různá nebezpečí. U zemědělských kmenů musel rovněž provádět dešťové obřady nebo řídit kult předků. U některých kmenů existovali obětní kněží.

V životě a mýtech domorodých obyvatel Severní Ameriky hrají podstatnou roli zvířata: Lidé a zvířata žijí společně ve světě hor a lesů, nad nímž se rozprostírá svět duchů, kde přebývají i duše předků. Zcela nahoře je svět ochranných bohů, zatímco pod lidským světem žijí zlí démoni a jezerní, říční a mořští netvorové. V podsvětí žijí i duše mrtvých. Velký svět lidí, duchů a zvířat má šest směrů a šest příslušných bodů. Každému směru je přiřazena jiná barva, přičemž se zvířata dělí podle oněch šesti směrů.

Na počátku žila na světě jen zvířata, která osídlila hory, lesy a vodstvo. Chovala se jako lidé, musela tvrdě pracovat a volit své náčelníky. Zvířatům se říkalo „přetvářeči“, protože uměla vytvářet nové postavy ze starých. Když byli lidé stvořeni v nebi bohy, tak sestoupili na zem, rozmnožili se tam a žili v míru společně se zvířaty. Zvířata přinesla lidem také kulturní hodnoty, ukázala jim, jak lovit ryby, jak pokládat pasti a jak vykřesat z kamene oheň. Lidé jim od té doby projevují velkou úctu.

U některých kmenů se mýty z velké části shodují, mezi jinými však existují velké rozdíly. Pueblané věří, že bohové stvořili člověka ve čtvrtém poschodí pod zemí. Lidé měli černou kůži a dlouhé ocasy jako zvířata a chtěli vystoupit na zem, kde bylo světlo a teplo. Zvířata jim pomáhala, aby mohli dosáhnout svého, což jim však trvalo velice dlouho. Na této cestě jim byla vůdkyní bohyně kukuřice. Jiný mýtus vypráví, že se lidé narodili v nitru země velké *Matce lidí*. I zde vystoupili na zem s *Matkou kukuřicí*, přičemž jim pomáhal jezevec prohrabat díru zemskou skořápkou. Tento otvor uctívají lidé dodnes a považují ho za střed světa.

Podle Algonkinů žil na počátku válečný hrdina Nanabazho, který chránil lid před zlými nepřáteli. Jeho bratra zabili duchové a po smrti se z něj stal vládce podsvětí.

Jelikož jednou z hlavních plodin severoamerických indiánů byla kukuřice, chovají k ní tito lidé velkou úctu. Matka kukuřice se proto často objevuje v mýtech jako průvodkyně na dlouhých cestách. Lidé, zvířata, stromy a přírodní úkazy mají podle indiánů tedy společný původ.

Jak vypovídá jiný pueblanský mýtus, tak lidé nemusí pocházet jen od bohů, ale mohli být stvořeni proměnou ze zvířat. Na počátku žila na zemi jen zvířata, která bydlela na „zahnutém břehu“ ve dvou vesnicích. V první vesnici byli náčelníky havran a norek, ve druhé vesnici měli jako ochranná zvířata vlky. Obě vesnice proti sobě bojovaly, nakonec zvítězili havran a norek. Začali tedy tvořit svět. Nejprve přinesli sluneční světlo, potom hodili lososy do řek a stvořili vítr. Nakonec stvořili ze zvířat lidi, přičemž se část zvířat proměnila v lidi, ale druhá část zůstala ve zvířecí podobě. Zvířata jsou tedy prapředky lidí a jsou uctívána v mnoha kultovních slavnostech. Pevným sepejetím s přírodou je patrné také v irokézském mýtu o stvoření světa: Na počátku žily všechny bytosti v nebi. Jednalo se o bohy, nebeského náčelníka, zvířata, rostliny, den a noc a lidi. Existoval jelen, srnec, medvěd, bobr, vítr, světlo, hvězdy, slunce a voda. Nebeský náčelník se chtěl oženit s lidskou dcerou jménem Awenhai, jejíž otec dal svolení ke svatbě. Jeho dcera otěhotněla pouhým dechem nebeského náčelníka. Nato popadl náčelníka hněv, jelikož se domníval, že jeho ženu přivedl do jiného stavu ohňový drak nebo polární záře. V hněvu pak vyrval z kořenů nebeský strom, dírou, která vznikla po vyvrácení stromu, svrhl ženu, zvířata a rostliny dolů na zem. Každý tvor však mohl nechat v nebi jednoho sourozence. Tak žili na zemi jeleni, srnci, medvědi, větry, světlo, hvězdy, slunce a voda. Každá voda však měla sourozence žijící v nebi. Awenhai porodila dvojčata, dva syny, z nichž jeden byl mírný a jemný, druhý byl hněvivý a divoký. Mírný bratr stvořil ptáky, stromy a hory, divoký bratr ho při tom ale rušil. Když společně vytvářeli člověka, dařily se jim jen vratké postavy. Dobrý bratr pak ale svého protihráče zabil a hodil slunce a hvězdy na nebeskou klenbu, kde zůstaly viset. Tak byl svět dokončen, byl stvořen dle obrazu nebes.

Velmi rozsáhlý je navažský mýtus o stvoření světa, jenž není dodnes mrtvý - vycházejí z něj nejdůležitější „náboženské“ obřady. Představy Navahů dlouho čerpaly z představ Pueblanů. Rozvinul se dlouhý a bouřlivý příběh, spadající do oblasti nadpřirozena.

Na počátku žil Lid hmyzu - vážky, mravenci, chroust, vruboun, chrobák a sarančata - na ostrově uprostřed Prvního světa pod zemí, v jádru Země, který měl červenou barvu. „Hmyzí lid“ hlídali čtyři dobří bohové: Vodní příšera, Bílá volavka, Žába a Hrom z bílé hory. Bohové však zjistili, že jejich chráněnci se dopouštějí smilstva a cizoložství, a proto seslali na Hmyz potopu. Lid hmyzu se však zachránil a dostal se do Druhého světa, tentokrát modrého. Zde je uvítal Lid vlaštovek. Vlaštovky bydleli (stejně jako pueblanští indiáni) v domech, do kterých se vstupovalo pouze střechou. Hmyz se spojil s Vlaštovkami. Jeden Hmyz však svedl náčelníku Vlaštovek manželku. Hmyz musel tedy hned odejít. Trhlinou v nebeské klenbě se dostal do Třetího světa - do žlutého světa kobylek. I zde se však Hmyz dopustil hanebnosti a byl vyhnán do Čtvrtého světa, černého s bílými okraji. Zde žili lidé, kteří se nazývali Kisani, v jejichž světě neexistovalo slunce, měsíc ani hvězdy. Lidé Kisani Hmyz přívětivě přijali. Za nějakou dobu přeměnili bohové Hmyzí lid v opravdu lidské bytosti. Kisaniové a Hmyzí lid se mezi sebou začali množit a vznikli tak posvátní lidé (Holy People).

Vyhnání Hmyzího lidu, který podléhal chťiči, ze všech světů, lze přirovnat k vyhnání Adama a Evy z ráje. Stejně tak potopu seslanou na Hmyz bohy lze přirovnat k biblickým motivům. Odkud se vzala tato nápadná podobnost, na to nelze odpovědět, neboť představy určitého národa čerpají, odkud jen mohou.

Indiáni Severní Ameriky také věří, že smrt je přechod k novému životu, „k životu ve věčných lovištích“, jak říkával Mayův Vinnetou. Jeden pueblanský mýtus vypráví o statečném muži, jemuž zemřela žena. I on však nechtěl zůstat naživu, proto zemřel a odvedl svou ženu do podsvětí, kde žijí duše mrtvých, a musel tam podstoupit mnoho zkoušek. Až když ve všech obstál, směla se jeho žena vrátit spolu s ním zase na zemi. Tak zůstala dvojice nakonec pohromadě. Stejně jako následoval muž ženu do smrti, jdou také válečníci dobrovolně na smrt, aby ochránili svůj kmen před nepřáteli. I oni se vrátí do života, když padnou v boji.

Některé kmeny, jako například Algonkinové či Delawarové, věří, že zvířecí plemeno mělo vždy svého nejvyššího pána kromě medvěda. Lovci museli pronést mnoho modliteb k pánům zvířat, než se směli vydat na lov. Stejně tak věří indiáni v jakéhosi stvořitele, kterým byl buďto bůh nebo duch a který stál ještě výše nad pány zvířat. Vládl všem zvířatům a lidem a dával živým tvorům světlo. Lovci mu říkali „velký duch“, „stvořitel“ nebo praotec. Byli přesvědčeni, že všichni pocházejí z nejvyššího ducha. Velký duch se zjevoval lidem ve slunci, měsíci, ve hvězdách, v oblacích, v horách a v lesích. Byl spojován se světlem a sídlil v severním nebi. Když vycházelo slunce, zdravili lidé velkého ducha, protože jim posílal světlo a teplo. Každý rok pořádali velkou slavnost na počest velkého ducha a prosili ho o ochranu před nepřáteli a o dlouhý život. Během tance se dostávali do extáze, aby se mohli spojit s velkým duchem.

Svět bohů byl přísně uspořádán a každý z nich musel plnit svůj úkol. Existoval nejvyšší „sluneční otec“, který přinášel do nebe světlo a teplo, a bůh deště Uwanami. Na všech světových stranách žili také ochranní bohové zvířat. Pak existovali bohové s maskami, kteří sídlili u jezera a lidem se zjevovali při kultovních slavnostech, a dva velcí bohové války, což byli synové slunečního otce a dávali válečníkům zbraně a vedli je do boje. Svět bohů byl uspořádán podobně jako svět lidí. Lidé měli málo práv, nevlastnili žádnou zemi, žádné lesy ani vodu, protože vše patřilo bohům a všechno si museli od bohů vyprosit. Měli tak stejná práva jako jeleni, zajáci a myš. Uctívali však své předky a přinášeli jim oběti. V budově světa docela nahoře bydlí mraky, slunce, ranní červánky a velký pták Bouřňák. Uprostřed žijí lidé a zvířata a ve spodní budově sídlí duše mrtvých.

U různých kmenů Severní Ameriky, i třeba v odlišných koutech kontinentu, lze najít mytologii nápadné paralely. Mýty buďto pochází z jediného zdroje, nebo se navzájem ovlivnily během dlouhých staletí. Podobnosti v tomto prvku kultury lze najít dokonce i mezi severoamerickými a jihoamerickými domorodci. Příkladem mohou být mýty indiánů ze severozápadní části USA (Skitwišové, Šuswapové, Kutenajové atd.) jako např. *Příběh Rysa* a *Příběh zlodějek kelnatek*, které se až podivuhodně tvarově shodují s vyprávěním některých domorodých kmenů Brazílie a Peru. Tyto mýty se však vyskytovaly v případě brazilských Tupinambů už v 16. století. Jelikož je nepravděpodobné, že by se jednalo jen o náhodnou podobnost, nebo že by se tyto kmeny ovlivnily přes vzdálenost několika tisíc kilometrů, lze tyto shody použít jako důkaz toho, že se obyvatelé Ameriky rozšiřovali z jednoho konce kontinentu na druhý.

Nejde však o jediný příklad. Byly zjištěny i shody mezi indiánskými mýty a francouzskými či španělskými pohádkami. Lze jen těžko zjistit, kdo koho ovlivnil. I přes tuto skutečnost lze považovat indiánskou mytologii za velice pestrou a je v nich možno nalézt nejedno ponaučení do života.

Vyprávění příběhů

Velký význam v indiánské kultuře mělo vyprávění příběhů. Pro ilustraci uvádím příběh z knihy Jana F. Ullricha *Mýty Lakotů aneb Když ještě po zemi chodil Iktómi* (strana 168):

Jak babička zahнала zimu pomocí vši

Stalo se to lidem kdysi velmi dávno. Tehdy, právě jako dnes, když to vyprávím, hustě sněžilo, až nakonec lidem došlo jídlo a oni umírali hladu. Tehdy jedna stará žena řekla: „Vnoučata, prohledejte se a najděte mi nějakou veš, nechám ji spáchat sebevraždu.“

Bylo to velmi dávno. Lidé byli hodně chudí a žili velmi jednoduchým způsobem, takže vši tehdy měli všichni. Sirotci ani děti z úplných rodin, o které bylo dobře postaráno, nežili v dostatečné čistotě, takže vši měl každý.

A tak když to ta stará žena řekla svým vnoučkům, několika chlapcům, kteří u ní žili, přinesli jí veš tak rychle, že ani nestihla zamrkat: „Ne, vnoučci, já jsem měla na mysli vši samičku,“ řekla jim na to a oni se začali prohledávat.

„Babičko, jak poznáme, že je to samička?“ ptali se jí chlapci. „Samičky přece mívají na zádech hnědé pruhy,“ odvětila stařenka.

Tak jí tedy jednu takovou přinesli a ptali se jí: „Co s ní budeš dělat, babičko?“ A stařenka na to: „Přinutím ji oběsit se, protože je hrozná zima a sníh je tak hluboký, že jinak brzy umrzeme a umřeme hladu.“

Jak to říkala, vytáhla svou malou, léty zašlou brašnu s ženským náčiním a vytáhla z ní zvířecí šlachy. Pak ji rozcupovala na jednotlivá vlákna a jedno tenoulinké vlákno obratně zkroutila.

Venku stále děsivě hučela sněhová bouře. Stařenka toho ale nedbala a pokračovala v práci, až nakonec povídá: „Tak teď mi dejte tu vešku.“ Chlapci, kteří seděli vedle ní a drželi veš, ji babičce podali a ona jí přivázala vlákno kolem pasu – kdo ví jak poznala, kde má veš pas. Vlákno utáhla a jeho konce nechala volně viset. Pak vyšla s veškou ven.

Zastavila u dřevěného sušáku na maso, který stál poblíž, něco si brumlala a potom na něj přivázala konce vlákna a nechala tam vešku viset.

Načež se otočila směrem k severu a uprostřed té sněhové bouře zdvihla ruce k nebi, zhluboka se nadechla a zvolala: „Wazíyo! Věší se ti tady manželka!“ Pak se vrátila do týpí a povídá: „proč jenom musím tohle dělat zrovna já!“

Brzy na to co se posadila zpět na své místo v týpí se zdálo, že bouře už tolik neběsní. Nakonec se opravdu ztišila a utichly i kouřové chlopně tlukoucí ve větru. Čekali, že každou chvíli zaduje ještě silněji, ale namísto toho se ještě více uklidnilo a začal dokonce foukat jižní vítr.

V teplém větru roztál všechen sníh, takže brzy stála všude kolem týpí voda a lidé, kteří byli ještě před chvílí na umření, znovu pookřáli, plni radosti se začali věnovat svým činnostem a brzy se jim zase dobře dařilo.

A proto se říká, že mrazivý Wazíya musí být nejspíš veš.

V dobách, kdy Indiáni žili svým tradičním způsobem, byly příběhy součástí jejich denních činností. V každém táboře či příbytku byl člověk, většinou starší, který nejvíce znal a jeho úkolem bylo po skončené denní práci vyprávět příběhy. Vyprávělo se hlavně po setmění a v zimě, kdy už nebyla práce venku a fantazie se mohla rozvinout tak, jak by to ve dne nešlo.

Indiáni, ač se to dnes nezná, byli velmi veselí lidé, a proto vyloženě vyžadovali příběhy, u kterých se mohli smát, ale nesměl v nich chybět výchovný podtext. Vyprávěli se příběhy nejen o duchovních bytostech a stvořeních (Od vzniku světa až po Iktómiho – věčného šprýmaře a zároveň škodila, který provázel kulturu Lakotů od samého začátku a působil jako ukazatel toho, k čemu povedou zlé skutky), ale i o hrdinských činech žijících lidí, většinou válečníků (takto se nám dochovala zmínka o Malém velkém muži, či Sedícím býkovi, největším náčelníkovi Lakotů po příchodu bílých lidí do Ameriky).

Od severoamerických Indiánů se můžeme naučit to, s jakou láskou a pečlivostí příběhy vyprávěli, jak dokázali příběhy protknout celý svůj život, to s jakou úctou se obraceli k moudrosti předků, kterou uchovávali v paměti a předávali dalším generacím. Nemusíme přijmout za své Indiánské příběhy a mýty. Vždyť i naše kultura zná mnoho krásných pohádek, pověstí a mýtů a je jen na nás, zda je necháme upadnout v zapomnění.

Úkol:

Vymyslet indiánskou pohádku, nebo příběh spojený co nejvíce s přírodou. Tento příběh interpretovat prostřednictvím krátkého představení.

Hodnocení :

- Originalita + zapojení co nejvíce členů družstva do závěrečného představení.

ETAPOVÁ HRA KMENOVÉ SETKÁNÍ

OKIMA - NÁČELNÍK 18. STOLETÍ

Vyjednávání smlouvy často požadovalo přítomnost kmenových vůdců, kterým byly často darovány stříbrné brože, dýmky, tomahavky, plátěné košile, vesty, vlněné látky a mnoho dalších předmětů výměnou za podepsání dohody.

POKRÝVKA HLAVY - kulatý, nebo oválný roach z ursoních chlupů, byl často užíván jako symbol vůdcovství nebo válečnických úspěchů. Na vnější straně byl obtočený turbanem, kolem nějž byla ještě omotaná vlněná šerpa (sash)

NÁUŠNICE - čtyři náušnice sestávající se ze stříbrné koule a kuželky byly na každém uchu

PLÁTĚNÁ KOŠILE - hedvábná nebo plátěná obchodní košile s nabíraným předkem a manžetami ukazuje nositelovo postavení

KAZAJKA - nebo vesta, byl předmět z kožešinového obchodu již z období Francouzsko-indiánské války. Ozdobená stříbrnými brožemi.

VLNĚNÁ ŠERPA - tkaná technikou tkaní na prstech byla často nošená kolem pasu svázaného pod vestou

BEDERNÍ ROUŠKA - vlněná látka ozdobená hedvábnými, nebo saténovými stuhami nošená mezi nohama a držena v pase řemenem

LEGÍNY - legíny z vlněné látky se švem na středu přední strany, které byly ozdobeny kontrastní barvou po obou stranách švu a horním i dolním konci.

PODVAZKY (SASHE) – vlněné na prstech tkané sashe uvázané těsně pod kolena

MOKASÍNY - mokasíny se středovým švem jsou částečně zakryty pod konci legín

z knihy "Indian Clothing Of The Great Lakes 1740-1840" přeložil Awe

VÁLEČNÍK VÝCHODNÍCH LESŮ 1745-1795

Vidět lesního válečníka oblečeného jen v bederní roušce a mokašinech nebylo nic neobvyklého. Často měli zvláště upravenou hlavu, malování a další zdobení, které jim pomáhalo nabýt sílu a duchovní podporu v životě nebezpečných situacích.

VLASY - až na skalpovou kadeř na temeni byly všechny vlasy oholené, nebo vytrhané

ROACH - roach z ursoních chlupů, či jeleního ocasu, přivázaný ke skalpové kadeři je pozoruhodná ozdoba východních válečníků

TVÁŘ - tetování a malování tváře jako linky a tmavé zbarvení kolem očí často udělá v boji z válečníka divoké a děsivé zjevení v očích nepřátel

ROZTAŽENÉ UŠNÍ LALŮČKY - když se narodí indiánský chlapec, dospělí mu rozříznou ucho a do štěrbiny vstrčí kus svinuté kůry, aby jí držela roztaženou a absorbovala krev. Válečník si ucho často ozdobí quillem, stříbrnými kroužky, nebo náušnicemi.

MALOVÁNÍ TĚLA - bojovníci měli často popelem a uhlím vytetovaný symbol jejich klanu, jež je ochraňoval před zlými duchy a odvracel špatné situace v běžné životě.

MATCHCOAT - Tělo bylo kvůli chladu často zabaleno do pevné látky, nebo deky upevněné jen broží pod bradou.

BEDERNÍ ROUŠKA - 20-25 cm široký pruh vlněné látky kolem 1,5m dlouhý je protažen mezi nohama a je v pase upevněn pomocí koženého řemenu či šerpy. Okraje jsou obvykle ozdobeny obroubením hedvábnými stuhami.

LEGÍNY - Legíny z "obchodní" látky byly nošené těsně na noze a byly vysoké několik palců nad koleno. Měly "plácačky" na vnější straně. Sashe (podvazky pod kolena) jsou vyrobeny metodou tkaní na prstech s vetkanými korálky.

MALOVÁNÍ nebo **TETOVÁNÍ** - linky, zvířata nebo rostlinné figury často využívaly válečníci pro sílu v boji nebo na hon

MOKASÍNY - vyrobené z jednoho kusu kůže se středovým švem a plácačkami ozdobenými korálky a nártem ozdobeným quillem jsou typické pro lesy

PUŠKA - získaná obchodem, nebo darem, byla válečníky používána velmi často

POPRUH TKANÝ NA PRSTECH (SASH) - nošený přes jedno rameno sloužící k zavěšení rohu na prach a lovecké brašny

POUZDRO NA NŮŽ - ozdobené quillem a korálkovanými okraji viselo na šerpě nebo řemenu kolem pasu

INDIÁNKY 18. STOLETÍ

V počátcích kožešinového obchodu, přijaly indiánky kalikové a plátěné košile. Látky pocházely z Indie nebo Anglie, kde se snažili napodobit brilantní indické tištěné tkaniny. Košile byly součástí darů, který obdržely od vrchního dozorce (správce) kožešinového obchodu. Košile, které ženy nosily, byly v ranném 18. století nošeny při zvláštních příležitostech. V pozdějším období 18.stol. byly tyto košile téměř vždy nošeny jako součást ženské garderoby. Byly často zdobeny stříbrnými brožemi různých velikostí, někdy i korálky (získanými obchodem), které byly v mnoha řadách kolem krku a přidávaly se také do ručně tkaných sashí, nošených kolem pasu. Tyto košile nosily indiánky z kmene Delawarů z východní Pennsylvanie, Huronky z Quebecu, Shawnee a Miami z Ohia a Indiany, a také indiánky žijící na území Wisconsinu, Illinois a Minnesoty.

VLASY – svázané do culíku

NÁUŠNICE – jedna kulatá stříbrná v obou uších

KALIKOVÁ KOŠILE – z bavlněné látky nebo plátna s indickým tiskem

STŘÍBRNÉ KULATÉ BROŽE – nosily se na ramenou a velké brože se umísťovaly na dolní přední část košile a na spodní okraj sukně.

KORÁLKOVÉ NÁHRDELNÍKY – nosily se společně se stříbrnými křížky z Lorraine.

PŘEHOZY A DEKY – nosily se kolem ramen přes košili.

ZAVINOVACÍ SUKNĚ – ušitá je z lepší vlněné látky (flauš) nebo stroudu lemovaná saténovou stuhou či proužkem vlněné látky kontrastující barvy a zdobená stříbrnými brožemi připevněnými do tvaru trojúhelníků kolem spodního okraje sukně.

LEGÍNY - jsou ušity z vlněné látky s „plácačkami“ zdobenými saténovými stuhami dvou barev našitými podél „plácaček“ a také na spodním okraji legín.

MOKASÍNY – ušité z jednoho kusu, se středovým švem a „plácačkami“ taktéž zdobenými saténovými stuhami dvou barev (stejných jako na legínách).

z knihy "Indian Clothing Of The Great Lakes 1740-1840" přeložila Pája

INDIÁNKY 1745 – 1760

Indiánky nosily v období Francouzsko-indiánských válek mužské bílé košile (nebo barevné) a zavínovací sukni s legínami se středovým švem.

VLASY – spletené do jednoho copu

NÁUŠNICE – jedna v obou uších, složená vždy z pěti kulatých stříbrných

ŘASENÁ PLÁTĚNÁ KOŠILE – sepnutá u krku stříbrnými brožemi (místo knoflíčků) a po obou předních stranách ve výšce ramen zdobená stříbrnými brožemi o průměru 1,3cm.

RUČNĚ PLETENÁ SASH – uvázaná kolem pasu

QUILLOVANÉ POUZDRO NA NŮŽ – visí na sashi u pasu

ZAVINOVACÍ SUKNĚ – ušitá z vlněného stroudu a zdobená kulatými stříbrnými brožemi a spodní okraj sukně je lemován proužkem stroudu jiné barvy nebo saténovou stuhou.

LEGÍNY SE STŘEDOVÝM ŠVEM – ušité ze stejné barevného stroudu jako sukně nebo z kontrastující barvy zdobené taktéž stříbrnými brožemi po obou stranách švu na přední straně. Legíny jsou zastrčené do mokasín.

MOKASÍNY – se středovým švem a s „plácačkami“ vyšitými quillem, s kornoutky a jeleními chlupy obarvenými na červeno.

Etapová hra pro ukončení prvního týdne na táboře spojená s diskotékou, nebo posezením u táboráku.

Úkol:

Tato hra je přehlídkou kostýmů a doplňků vytvořených v průběhu uplynulého týdne.

Hodnocení:

Hodnotí se družstvo jako celek.

ETAPOVÁ HRA

HIAWATHŮV WAMPUMOVÝ PÁS

Nejdůležitějším symbolem všech Irokézů (tedy Mohawků, Oneidů, Onondagů, Kajugů, Seneků a Tuskarorů) je Hiawathův wampumový pás, na němž jsou spojené čtyři bílé čtverce se stromem uprostřed a na fialovém pozadí. Wampumový pás je spjat s počátkem irokézské konfederace. Původně válčící kmeny se pod vlivem mírotvůrce Deganawidy a jeho pomocníka Hiawathy spojily. Čtyři bílé čtverce představují Mohawky, Oneidy, Kajugy a Seneky, strom či srdce uprostřed Onondagy. Srdce uprostřed představuje srdce konfederace spjaté s přijetím velkého míru, současně politické centrum konfederace v Onondaze. Dvě linie na koncích symbolizují cestu míru, na níž jsou zvány další kmeny, aby se připojily a našly útočiště pod velkým stromem míru.

Hiawathův wampumový pás je používán jako vlajka. Symbolizuje tradici a všechny Irokéze.

Úkol:

Družstvo vytvoří ve čtverci o velikosti 4x4 m. Ke každé straně čtverce se postaví dva členové družstva tak, aby pomocí obou rukou utvořili pomyslný tkalcovský rám. Kapitán (tkadlec-tkadlena) za pomoci provázku spojí ruce (pomyslný rám) ostatních členů družstva tak, aby vytvořil proplétanou (osnova/útek) síť o pravidelných devíti čtvercových polích.

Pomůcky:

- Kolíky na vyznačení čtverce,
- Provázek.

Hodnocení:

- Rychlost vytvoření tkalcovského rámu a vytvoření sítě
- pravidelnost čtverců

ETAPOVÁ HRA

ŽIVOT V SOULADU S PŘÍRODOU

Severoameričtí Indiáni až ohromují přírodní moudrostí, které se museli naučit za staletí, kdy byli odkázáni na život na pláních, či v pralese. Jejich vztah k přírodě měl spirituální podtext, díky kterému byli schopni k ní přistupovat jinak než Evropané.

Chrám přírody

Nemáme žádné jiné chrámy nebo svatyně kromě přírody. Jsme děti přírody, jsme výrazně poetičtí. Považovali bychom za svatokrádež postavit dům Tomu, s nímž je možné se setkat tváří v tvář v tajemných stinných modlitebnách původního pralesa, nebo ve sluncem zalitém lůně panenských prérí, pod věžemi a vrcholky nahých skal působícími závrat' či pod širou, diamanty posázenou klenbou nočního nebe! Bůh, který je zahalen jemným příkrovem mraků, tam na okraji viditelného světa, kde náš Velký Praotec Slunce zažehává svůj večerní táborový oheň, Bůh, který se nese na drsném větru ze severu, nebo vdechuje duši voňavým jižním vánkům a jehož válečná kánoe je spuštěna na majestátní řeky a jezera, takový Bůh nepotřebuje žádnou katedrálu.

Co znamená žít v souladu s přírodou? Pokud přeneseme indiánskou lesní moudrost do dnešní doby na náš kontinent, znamená to asi toto:

1. Nedrancovat přírodní zdroje, vzít si jenom tolik kolik potřebujeme, dát přírodě šanci na obnovu (to se týká např. i sběru lesních plodů apod.).
2. Naučit se v klidu pozorovat, co se kolem nás děje, vnímat a všímat si toho, jak fungují přírodní zákony.
3. Naučit se poznávat vztahy mezi zvířaty, rostlinami a lidmi. Naučit se používat alespoň některé byliny.
4. Snažit se přírodu chránit pro nás dostupnými prostředky (třídít odpad, nevyhazovat odpad do lesa a nezakládat nové skládky, účastnit se akcí spojených s ochranou přírody apod.).

Úkol:

Během procházky přírodou najít, určit a pojmenovat co nejvíce rostlinných a živočišných druhů.

Hodnocení:

- Bodovaný je vždy první z nalezených druhů.
 - + bod družstvo získává za určení léčivé rostliny
 - + bod družstvo získává, jestliže zná další využití rostliny.

ETAPOVÁ HRA - VODNÍ KANOE

Kanoe se vedle několika dalších věcí neodmyslitelně pojí s Indiány Severní Ameriky. Toto plavidlo patřilo u lesních Indiánů v 18.století k předmětům denní potřeby. Že se jednalo o plavidlo velice praktické svědčí i to, že je okamžitě převzali a používali i bílí lovci.

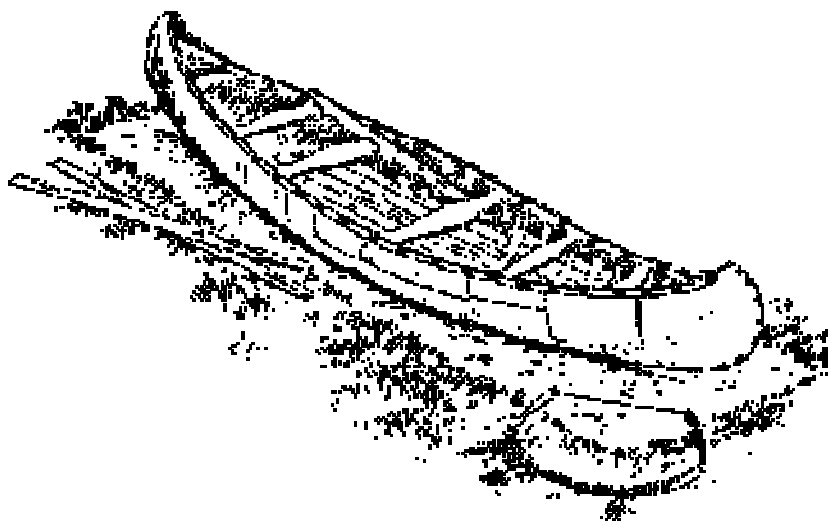
Zatížit člun uprostřed bazénu!

Úkol:

1. Družstvo fouká 10 balonů, které nesmějí projít měrkou vytvořenou příkladně z drátu.
2. Druhá část! Vedoucí družstva doplave do člunu. Ostatní členové družstva dostávají 30 balonů (které jsou volně po celé ploše bazénu) k vedoucímu do člunu! Vyhrává ten, kdo naloží do člunu všech 30 ks balónků nejdříve.

Hodnocení:

rychlost

NÁPADY PRO VÝROBU

VÁLEČNÉ ČELENKY

Pera na čelence mají být hlavně celá bílá z černou špičkou a mají být v čelence volně přidělaná v čapce z měkké kůže.

Každé pero má koženou smyčku, která je přivázaná ke konci brka, a tou se provlékne tkanice, která pera přidržuje k čepici a prostředkem každého pera je provlečen provázek který přidržuje. Každé pero je nějak označeno aby šlo vidět za co je.

Například když se jde na válečnou výpravu atd. tak když ukradnete koně je na peru podkova

Pak se dělí ještě na coub a na grand coup, to jsou významné činy. Za grand coup máte pero s červených žíní a na praporu červenou skvrnu (Za to že skalpujete a zabijete protivníka), když někomu vlepíte políček v jeho táboře, to má pak orlí pero červený chomáček žíní a na praporu červenou ruku, pero za krádež koně je ozdobeno podkovou ale bez chomáče, není to nic neobvyklého.....

Takže každé pero na válečné čelence si musíte nějakým způsobem zasloužit, vemte si co to muselo být za skvělé indiány, když měli čelenku až na zem.....

1: obyčejné bílé husí nebo krocaní pero

2: totéž pero se špičkou namočenou do černé barvy nebo natřenou tuží

3: totéž pero s chomáčkem bílého chmýří, provázaným voskovou nití

4: totéž pero s přivázanou koženou smyčkou, kterou se protáhne stuha

5: totéž pero z boku

6: totéž pero s červeným flanelovým obalem sešitým na brku a k brku přivázaným

7: totéž pero s chomáčkem rudých koňských žíní jemnou navoskovanou nití na špičku pera

Tak se **(8)** přivazuje chomáček červených koňských žíní jemnou navoskovanou nití na špičku pera. Základ čelenky **(9)** je vyrobený z jakékoliv měkké kůže a široký pruh, který obtáčí hlavu a který se vzadu na švu sněruje. Široký pás pás vzadu **(b)** je tak dlouhý, aby se na něj vešla všechna pera. **(c)** jsou dva kožené řemínky nebo pásy zkřížené na temeni. Řemínek **(d)** k uvázání pod bradou.

(e) jsou knoflíky, škeble nebo postranní ozdoby z mušlí, stříbrných, rohovinových nebo dřevěných kulatých destiček. Možné je cokoli dle libosti majitele. **(h)** jsou otvory v kůži, kudy se protahuje stuha. Na úplnou čelenku (bez zadního pásu) je zapotřebí 24 per, které se kladou asi dva centimetry od sebe. **(i)** jsou otvory na přivázání per v zadním pásu. Je dlouhý podle toho kolik má majitel počet per.

10) Pohled z boku na koženou kostru a vzor, kterého se někdy používá k ozdobě přední části

Vzory na vyšívání korálků **(11, 12, 13,)** pro přední pruh čelenky, všechna mají bílý podklad:

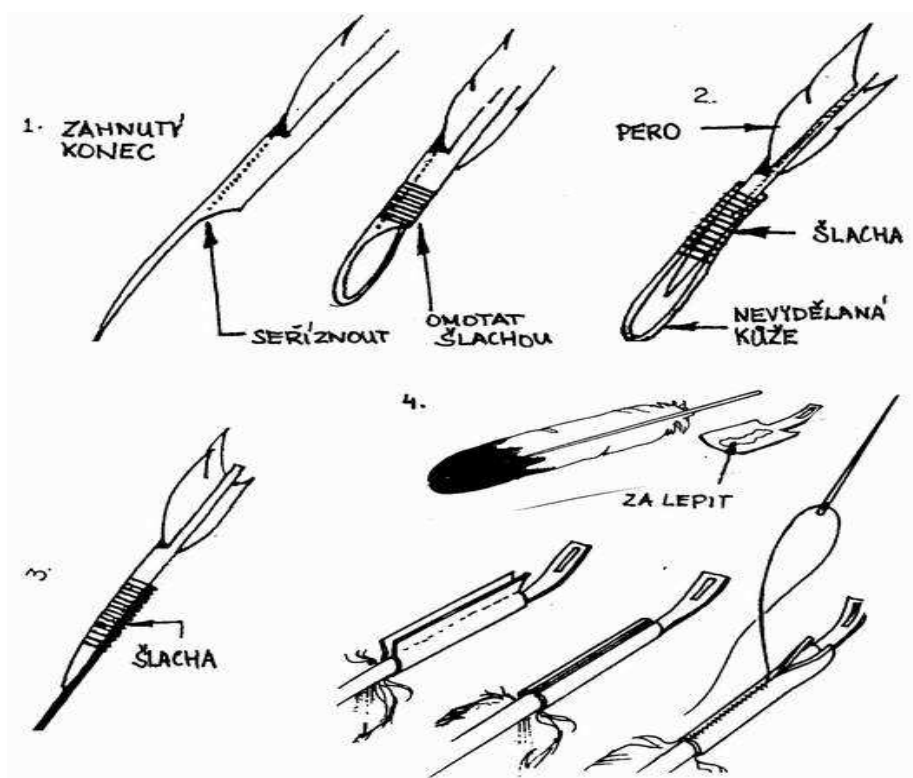
11) Arapahové mají nahoře zelený pruh a dole červenou klikatou čáru.

12) Ogallalové mají nahoře i dole modrý pruh a červené trojúhelníky. Knoflík je modrý se třmi bílými pruhy a od čelenky je odděluje pruh červený.

13) Siouxové mají nahoře úzký a dole široký pruh. Oba jsou modré, trojúhelník červený a obě hvězdičky modré se žlutým středem.

14) Dolní část tří per. Obrázek ukazuje, jak stuha prochází kůží čelenky smyčkou na konci brka

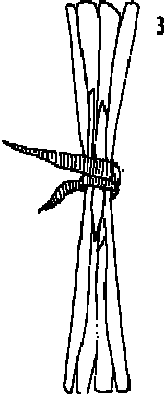
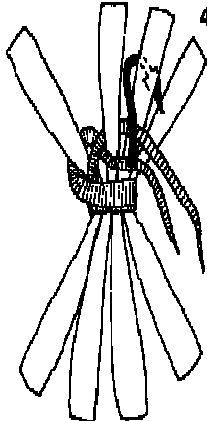
15) Umístění per kolem hlavy. Nit je provlečena brkem každého pera na vnitřní straně, aby se nehýbalo. Další nit vychází ze švu obou proužků na temeni (c v 9) a provléká se všemi pery zadního pásu.

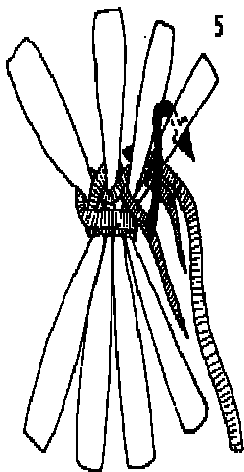
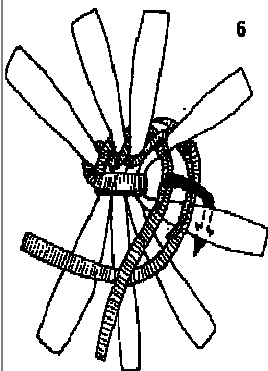
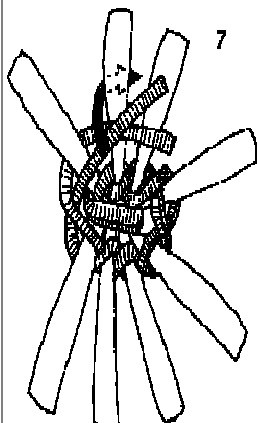
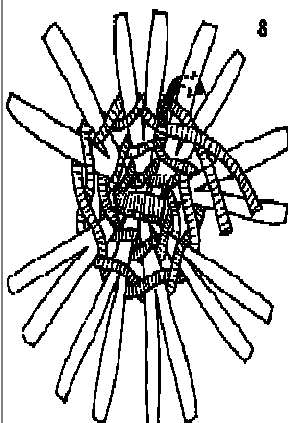

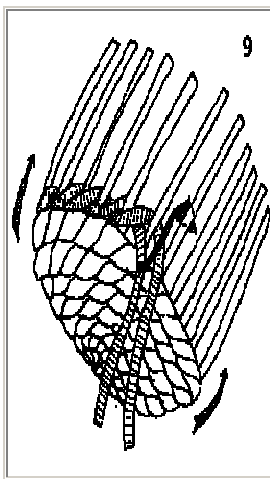
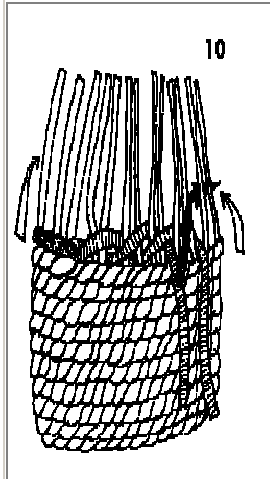
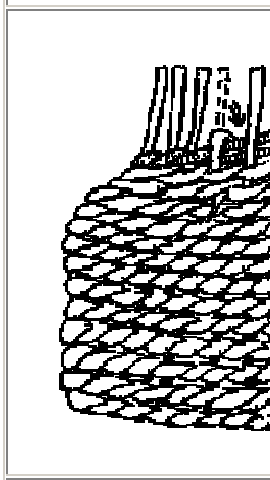
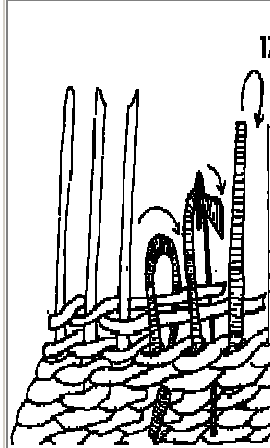
NÁDOBA Z KUKUŘIČNÉHO ŠUSTÍ

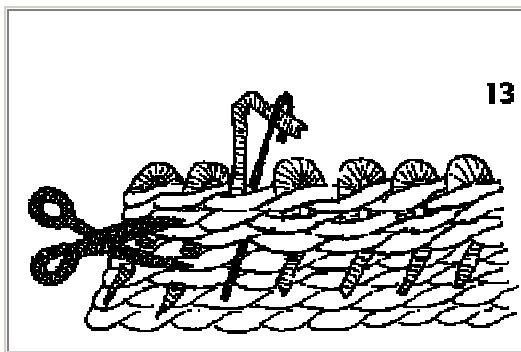
Návod na výrobu nádoby z kukuřičného šustí podle www.nativetech.org

Pro malý osmicentimetrový košík budeme potřebovat šustí ze tří, nebo čtyř kukuřičných klasů. Jeho výroba by měla trvat kolem dvou hodin. Namočte šustí asi na deset minut do teplé vody. Předtím by šustí mělo být důkladně usušeno.

	1. Tvrdou vnější slupku použijte na paprsky (osnovu) a jemnější, vláčnou vnitřní slupku na pletení koše.
	2. Pro výrobu malého košíku použijte 8 listů na "paprsky". Dejte je k sobě tenkými špičatými konci (na každé straně čtyři listy) tak, aby se překrývaly asi 5 cm.
	3. Vezměte dlouhou jemnou vnitřní slupku a rozdělte ji podélně na polovinu. Oviňte ji dvakrát kolem středu paprsků. Tímto vytvoříte střed dna košíku. Nyní se na košík díváte zevnějšku.
	4. Teď můžete začít s pletením! Každý z osmi listů bude paprskem. Práváci budou plést do spirály ve směru hodinových ručiček. Tkaní se sestává z pletení dvojice listů kolem každého paprsku. Jeden list jde pod paprskem, druhý nad ním.

	5. Protože kukuřičné šustí je velice krátké, budete ho velmi brzo potřebovat napojit. Když vám bude zbývat posledních 5 cm, přiložte podél zbytku nový list a pokračujte v pletení s oběma dohromady dokud první list neskončí.
	6. Nenechávejte oba listy skončit současně, neboť by to na vašem košíku vytvořilo slabé místo. Jestliže to vypadá, že dojdou oba současně, napojte nový list dříve, než je nutné.
	7. Když dokončíte první kolo koše, pokračujte v pletení listů kolem paprsků, tak abyste vytvářeli spirálu a napojujte nové listy podle nutnosti.
	8. Po třech nebo čtyřech kolech budete muset zvětšit počet paprsků. Rozštěpte nyníšší paprsky napůl a pokračujte v pletení kolem půlek listů stejně jako předtím kolem paprsků.

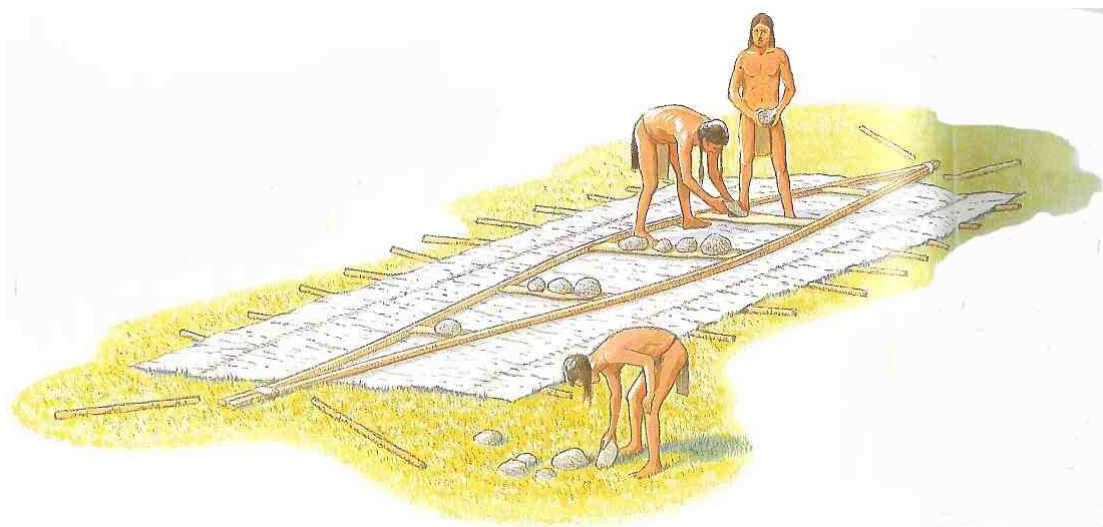
	9. Po šesti až osmi kolech je dno koše hotové. Ohněte paprsky od sebe, aby jste vytvořili ohyb na kraji dna. Poté pokračujte v pletení stěn koše. Občas jemně zatáhněte za paprsky, aby držely správný tvar a listy kterými pletete utahujte, ale ne tolik, aby se vám koš začal zužovat.
	10. Když jsou hotové strany košíku, můžeš začít dělat hrdlo (měly by vám zbývat alespoň pět centimetrů dlouhé zbytky paprsků). Strany koše stáhněte tak, že začnete listy točit kolem dvou paprsků najednou. Paprsky ohýbejte (stlačujte) do tvaru kuželky.
	11. Po dokončení posledního kola ohněte každý paprsek (jeden po druhém) kolem okraje a prostrčte ho otvory mezi listy asi o dvě řady dolů pod okraj.
	12. Na obrázku vidíte detail zakončení okraje. Malým háčkem velice snadno protáhnete paprsky mezi listy. Prostrčte háček mezi listy zvenku dovnitř košíku. Zachyťte jím paprsek a protáhněte ho do mezery mezi listy.

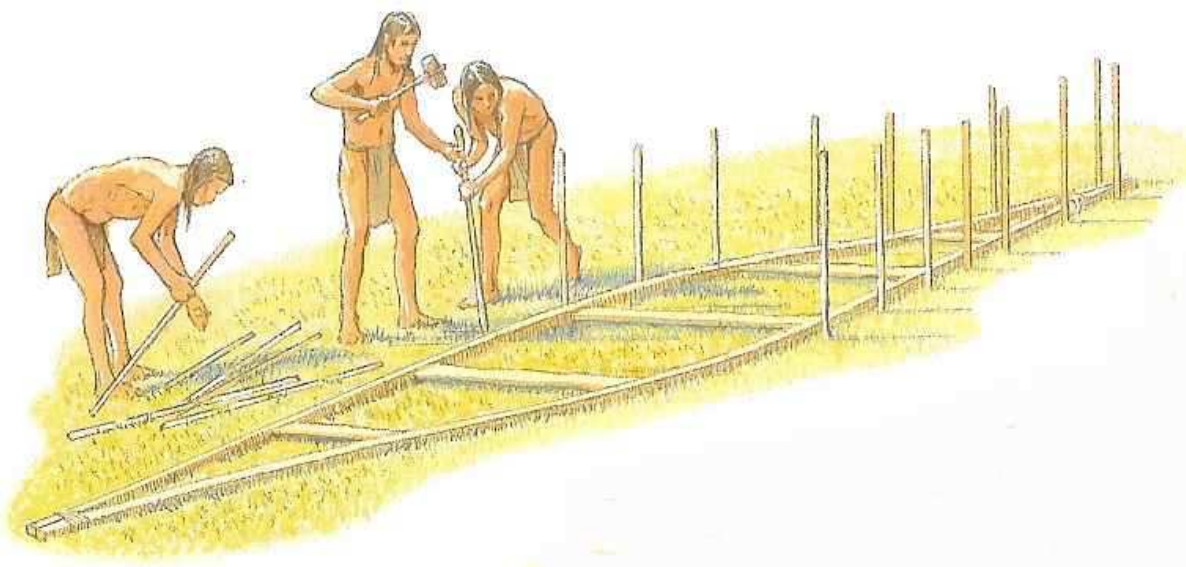
13

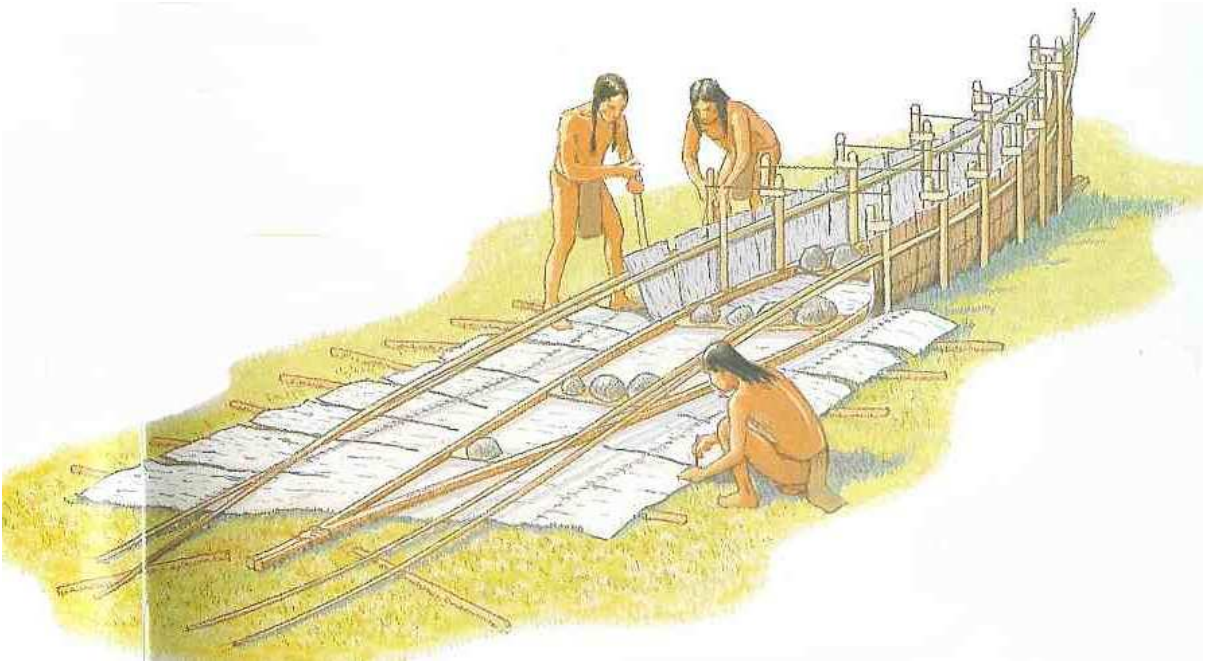
13. Ohněte a zastrčte všechny paprsky kolem celého okraje. Přesahující konce paprsků zastříhněte nůžkami.

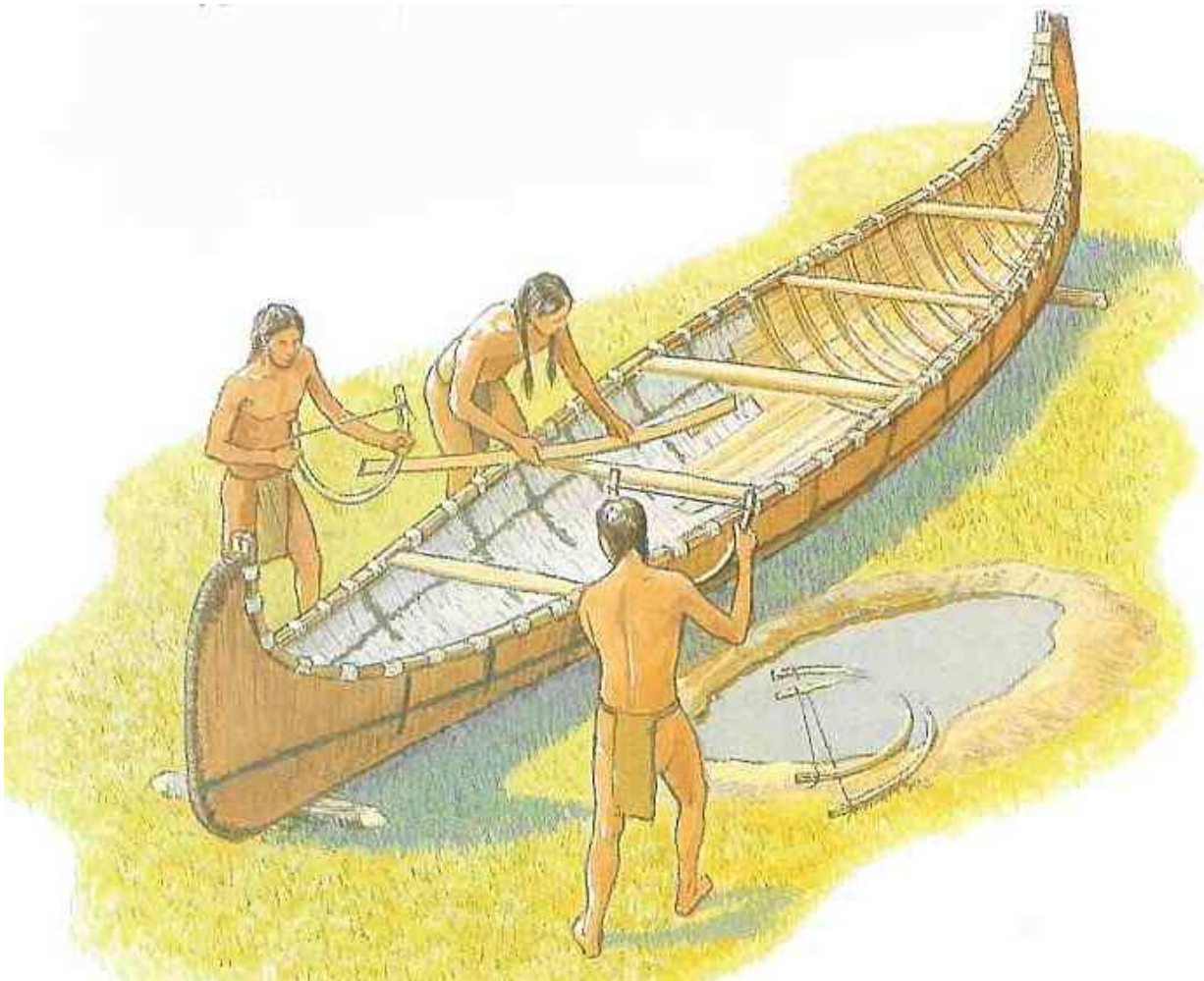
KANOE

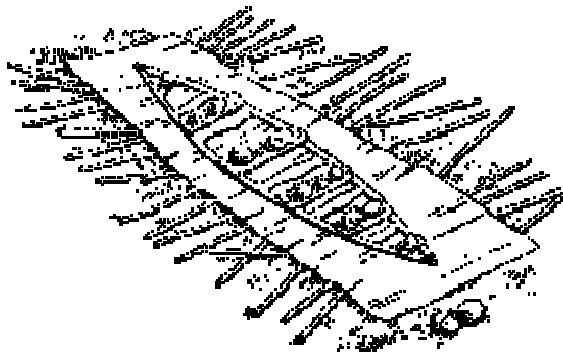
Kanoe se vedle několika dalších věcí neodmyslitelně pojí s Indiány Severní Ameriky. Toto plavidlo patřilo u lesních Indiánů v 18.století k předmětům denní potřeby. Že se jednalo o plavidlo velice praktické svědčí i to, že je okamžitě převzali a používali i bílí lovci. Přinášíme vám tudíž na následujících stránkách stručný popis výroby této lodi, rozdělený do nejdůležitějších etap, tak, jak ji vyráběli Indiáni kmene Odžibva. Takže otevřete oči, začínáme!

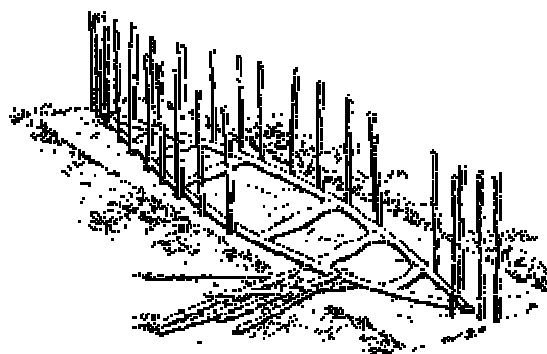

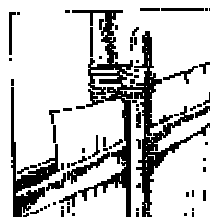
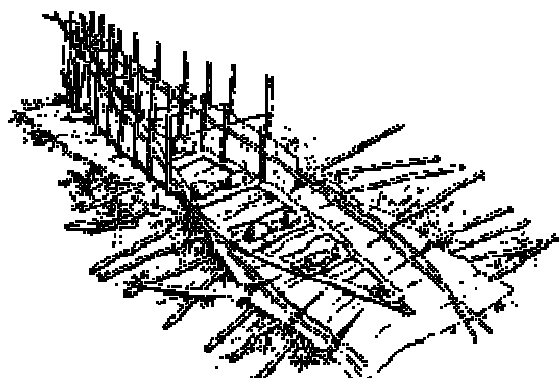
1. Prvním krokem při výrobě kanoe bylo vytyčení tvaru lodi. Indiáni nejdříve vyrobili z bílého cedru rám lodi, jehož konce svázali kořeny černé jedle. Takto dokončený rám poté přemístili na místo určené pro stavbu samotné kánoe. Takovým bylo rovné, stinné, od všech hrubých nečistot vyčištěné místo. Zde stavitelé zatloukli do země podél rámu přibližně ve stejné vzdálenosti dřevěné kolíky.

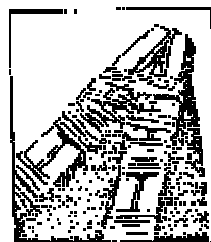
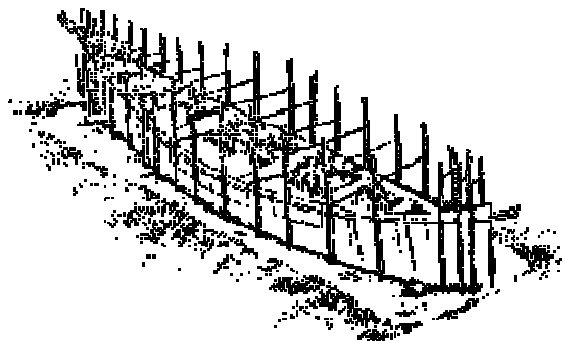
2. Poté byly všechny kolíky vytaženy ze země a položeny poblíž otvorů, které po nich zbyly. Rám se odstranil a na takto uvolněný prostor se položila březová kůra. Na ni se opatrně položil rám zatížený kameny, přičemž otvorů po kolících se používalo jako vodítka. Jestliže kůra nebyla dostatečně velká, mohlo se již v této fázi sešít několik pásů kůry dohromady. K sešívání se používaly kořeny černé jedle. Někdy však stavitelé počkali se "záplatováním" až na pozdější etapu stavby.

3. Podél delších stran kůry, kus od kraje, se položily čtyři dřevěné lišty (z každé strany dvě). Poté se kůra vně cedrového rámu rozdělila na pruhy tak, aby po ohnutí jednotlivých pruhů se daly kolíky opět vložit zpět do děr v zemi. Každé dva protilehlé kolíky se pevně svázaly dohromady. Dřevěné lišty, jedna z vnější a jedna z vnitřní strany, se zvedaly současně se zvedáním kůry. Z vnitřní strany se ke každému kolíku přivazoval jeden kratší, který držel kůru na místě. V této fázi se začaly jednotlivé pruhy sešívát (opět se jako materiál používal kořen z černé jedle).

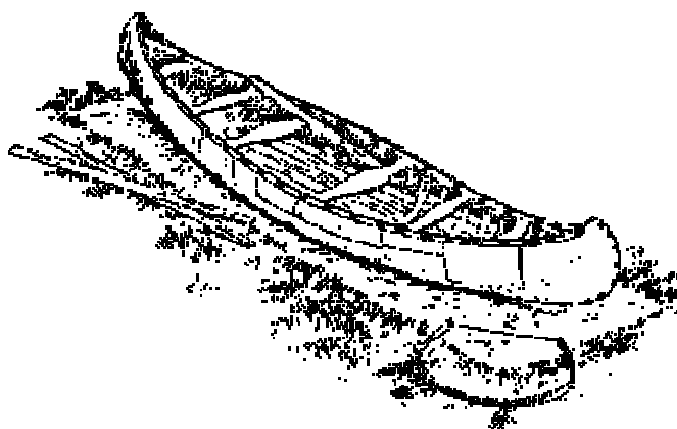
4. Stavitelé odstranili kameny a zvedli rám lodi do požadované výše a podepřeli ji kolíky umístěnými pod příčkami. Nyní začala práce žen (pokud ženy nebyly, např. na válečné výpravě, prováděli tuto práci muži), které sešívaly kůru a rám dohromady. Nejdříve propíchly v kůře díru šídlem, poté kůru obtočily kolem rámu a nakonec obšily kořenem černé jedle. (Aby se změkčily, nechaly se kořeny namočené ve vodě.)

5. Po tomto dokončení hrubé stavby se kanoe obrátila dnem vzhůru a ženy opravovaly a záplatovaly místa, která to nejvíce potřebovala, čela lodi upravily nožem do požadovaného tvaru a sešily. Poté se kanoe položila na trávu dnem dolů a všechny sešívané spoje či menší díry se zabezpečily pryskyřicí z černé jedle (pryskyřice se vařila tak dlouho, až vznikl hustý sirup, kterým se potom všechny výše zmíněné opravy prováděly).

6. Nakonec muži vyložili vnitřek kanoe lištami z bílého cedrového dřeva, vkládanými podélně, které se upevňovaly žebry ze stejného materiálu. Během této části stavby kánoe musela být kůra vlhká, aby se nepotrhala. Pružnost dřevěných lišt, které měly snahu vrátit se do původního tvaru, zabezpečovala, že držely kanoi na místě. Přesto se často ještě navíc přišívaly k rámu lodi.

Lakros - Irokézská tradice

Hra lakros vznikla kdysi v hluboké historii Severní Ameriky a hrály ji indiánské kmeny od oblasti Velkých jezer až po Atlantik. Irokézy nazývaný Bagataway (nebo oneidsky též ga-lahs) dostal své pojmenování roku 1636, kdy jezuitský misionář viděl hrát Hurony a tvar holí mu připomněl biskupskou hůl - "la crosse". Tento "Malý bratr války", jak ji také někdy indiáni nazývaly, byl dosti násilnou, tvrdou a divokou hrou, ve které bylo prakticky dovoleno vše.

Mnoho her se hrálo pro urovnání územních sporů, nebo rodinných či klanových záští. Hru hrála i stovka hráčů v jednom družstvu.

Branky byly vzdáleny až jednu míli (branky měly podobu silného kmene). Hrálo se bez postranních čar ve všech směrech, a šlo-li o nějaké hrou důležité rozhodnutí, hrálo se i několik dní. Lakros byl zkrocen pravidly bílého muže až začátkem 60. let minulého století.

Lakrosové hole s ohnutým koncem vypleteným řemínkem. Rychlost, vytrvalost a síla byly stejně důležité.

Oneidové a další Irokézové vášnivě milovali hru jako zábavu i jako udržování kondice, ale lakros byl také náboženskou oslavou. Oneidský příběh stvoření například popisuje svět duchů, který předcházel naší zemi a visel nad ní. Obyvatelé této nebeské země neznali choroby a smrt. Znají jen štěstí -- možná, protože se těší z lakrosu.

II. ZKRÁCENÁ VERZE

ETAPOVÁ HRA TOTEM

Úkol:

- Vybrat příhodný kmen v lese. Tento pomalovat a ozdobit (dle fantazie družstva).

Pomůcky:

- Kmen stromu, barvy a jiné materiály

Hodnocení:

- Vzhled totemu

ETAPOVÁ HRA VÁLEČNÉ BARVY INDIÁNŮ

Úkol:

- Získat co nejvíce barev z přírodních materiálů. Tyto barvy přenést na papírový vzorkovněm, na kterém jsou barvy povinné i barvy nepovinné.

Pomůcky:

- Čtvrtka s ohraničenými poli s názvy barev

Hodnocení:

- Povinné barvy 2 body
- Nepovinné 1 bod
- Určení původu barvy (název rostliny, plodu, horniny apod.) 1 bod

ETAPOVÁ HRA INDIÁNSKÁ ZBRANĚ

Úkol:

- Vyrobit luky, šípy a oštěpy. Ve druhé části soutěž o nejdelší vzdálenost dostřeleného šípu a oštěpu.

Pomůcky:

- Provázek + přírodní materiál na výrobu zbraně

Hodnocení:

- Hodnotí se nejdále dostřelený šíp a nejdále hozený oštěp z každého družstva.

ETAPOVÁ HRA TÝPÍ

Úkol I.:

- Sestavit konstrukci indiánského týpí minimálně o osmi hranách. Rozložit a znovu sestavit na jiném místě.

Pomůcky:

- Větve + provaz

Hodnocení:

- velikost
- lehká manipulace a rychlost opětovného postavení v co možná nejvíce původním stavu.

Úkol II.

Alternativa

- Sestavení a zabalení stanu na čas.

ETAPOVÁ HRA PŘÍBĚH

Úkol:

- Vymyslet indiánskou pohádku, nebo příběh spojený co nejvíce s přírodou. Tento příběh interpretovat prostřednictvím krátkého představení.

Hodnocení :

- Originalita + zapojení co nejvíce členů družstva do závěrečného představení.

ETAPOVÁ HRA KMENOVÉ SETKÁNÍ

Etapová hra pro ukončení prvního týdne na táboře spojená s diskotékou, nebo posezením u táboráku.

Úkol:

- Tato hra je přehlídkou kostýmů a doplňků vytvořených v průběhu uplynulého týdne.

Hodnocení:

- hodnotí se družstvo jako celek.

ETAPOVÁ HRA ŽIVOT V SOULADU S PŘÍRODOU

Úkol:

- Během procházky přírodou najít, určit a pojmenovat co nejvíce rostlinných a živočišných druhů.

Hodnocení:

- Bodovaný je vždy první z nalezených druhů.
- + bod družstvo získává za určení léčivé rostliny
- + bod družstvo získává, jestliže zná další využití rostliny.

ETAPOVÁ HRA HIAWATHŮV WAMPUMOVÝ PÁS

Úkol:

- Družstvo vytvoří ve čtverci o velikosti 4x4 m. Ke každé straně čtverce se postaví dva členové družstva tak, aby pomocí obou rukou utvořili pomyslný tkalcovský rám. Kapitán (tkadlec-tkadlena) za pomoci provázku spojí ruce (pomyslný rám) ostatních členů družstva tak, aby vytvořil proplétanou (osnova/útek) síť o pravidelných devíti čtvercových polích.

Pomůcky:

- Kolíky na vyznačení čtverce, Provázek.

Hodnocení:

- Rychlost vytvoření tkalcovského rámu a vytvoření sítě
- pravidelnost čtverců

ETAPOVÁ HRA VODNÍ KANOE

Úkol:

1. Družstvo fouká 10 balonů, které nesmějí projít měrkou utvořenou příkladně z drátu.
2. Vedoucí družstva doplave do člunu. Ostatní členové družstva dostávají 30 balonů (které jsou volně po celé ploše bazénu) k vedoucímu do člunu! Vyhrává ten, kdo naloží do člunu všech 30 ks balónků nejdříve.

Hodnocení:

- rychlost

ETAPOVÁ HRA MAPA

Úkol:

- Klasické hledání pokladu za pomoci mapy. Ještě nevím, jestli k částem mapy povede šifra, nebo úkol, páč to musím probrat se Zuzkou.

ETAPOVÁ HRA - NOČNÍ

**VZHLEDEM K TOMU, ŽE SE NA NÁS RÁDA S NÁPADY VYPRD,
TAK ASI NEBUDE!!!!**